

СТАНОВИЩЕ

по процедурата за защита на дисертация по тема „Външнополитическата дейност на ВМОРО /1893-1918 г./“ за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ на Красимир Каракачанов - докторант на самостоятелна подготовка към катедра „Международно право и международни отношения“ в Югозападния университет „Неофит Рилски“, Благоевград

от проф. д-р Динко Динков – катедра „Международни отношения“, УНСС

Настоящото становище е изготвено върху предоставен екземпляр на дисертационния труд. Той е посветен на международната дейност на ВМОРО от нейното създаване до края на Първата световна война, когато тя е обща за българите в Македония и Тракия. Това е основният аргумент на докторанта при определяне на времевата рамка на изследването.

Опитът за намиране на решение на българския въпрос като част от най-сложния международен проблем на XIX век – Източния, чрез международна санкция, основана на компромис между великите сили, оставя открити двата най-важни аспекта на претворяването на национално държавната идея. С решенията на Берлинския конгрес от 1878 г. /последния възможен от поредицата международни конгреси като механизми за решаване на сложни международни въпроси в рамките на Метерниховата международна система/ се създава трибутарно /васално на султана/ Княжество България върху част от земите, в които преобладава българският етнически елемент. Берлинският договор се разминава с възжеланията на формиралата се в сложни условия българска нация за създаване на единна, независима, суверенна държава. След Берлинския конгрес за българския народ стоят две основни задачи – териториалното обединение и отхвърлянето на васалитета на княжеството. При неблагоприятното съотношение на силите от гледна точка на българската кауза се налага както княжеството, така и изградените в останалите отвъд неговите граници изконни български земи структури, целящи освобождение, да предприемат мащабни усилия за създаване на по-благоприятни международни условия за решаване на тези задачи.

Докторантът предприема добре подплатен опит за мащабно изследване на международната дейност на българите в Македония и Тракия за приобщаването им към Княжество България като основа за изграждане на модерна национална държава. Тези усилия продължават и след обявяването и международното признание на България като независима държава.

След решенията на Берлинския конгрес, след създаването на квази държавно образование, има известно основание да се говори за външна политика на Княжество България /именно чрез тази дейност то се стреми да неглежира васалния статут и в отношенията си с останалия свят да се държи като суверенна държава/, то неиздържано е международната дейност на организациите, посветили се на освобождението на българите от териториите, останали извън пределите на Княжеството, да се квалифицира като външнополитическа. В тази връзка възразявам срещу заглавието на дисертационния труд, което определя и подхода при изследване на фактите и събитията, придаващи съдържанието на тази дейност. По-точна е формулата, използвана в документите на ВМОРО, при определяне задачите на Задграничното представителство на организацията като дипломатическа. (виж с. 5) Българското национално-освободително движение организира широка международна дейност за създаване на възможно по-благоприятни условия за постигане на неговите цели като използва средства от арсеналана на външната политика – дипломация, пропаганда, даже и военна сила. Но все пак външната политика е присъща на международно призната държава, а ВМОРО е по същество тайна организация, непризната като субект на международни отношения. Затова определено считам, че по-подходящо за този труд би било заглавие „Международната дейност на ВМОРО от неговото създаване до края на Първата световна война“. Иначе, представеният вариант ще налее допълнително аргументи за обвиненията, че Вътрешната организация се е превърнала в държава в държавата. А авторът добре разбира този проблем (с.5).

За по-добро осмисляне на изпитанията, пред които се изправя международната дейност на ВМОРО, ключово значение имат договореностите в рамките на Съюза на тримата императори /на Русия,

Австро-Унгария и Германия/ от 1881 г., по силата на които Австро-Унгария приема да подкрепи евентуално присъединяване на Източна Румелия към Княжество България, при условие, че Русия няма да допусне присъединяване на Македония към Княжеството. /в крайна сметка това прави възможно Съединението от 1885 г. и неговото международно признание./ Въпреки че времевата рамка на изследването е определена за периода 1893 – 1918 г., пренебрегването на този факт /характерно за българската историография/ насочва към търсене на обяснения на някои събития в грешна посока. Например, на с. 25, където се обсъжда заплахата на Русия към „княз Фердинад и неговото правителство“ да не се ангажират с действията на революционната организация и реакцията на ВМОРО, не могат да бъдат добре разбрани при пренебрегване на договореностите между „големите играчи“. Може би една от причините за трагичните резултати от усилията за освобождение на Македония се крие в неспособността да се разбере „голямата политика“. Обстоятелството, че се налага решение на българския въпрос чрез международна санкция придава международни измерения на всичките му аспекти. Тяхното решение е функция на възможностите, които разкрива конкретната ситуация в международната система. Всяко пренебрегване на суровите реалности носи провали и страдания. Няма съмнение, че тези факти са известни на докторанта, доказал се като ерудиран настоящ лидер на ВМРО, но те са нужни на изследването, което трябва да стане и библиографски факт.

В цялото изложение докторантът демонстрира добро разбиране за същността и смисъла на международните отношения като особен вид обществени отношения, за тяхната роля в развитието на социалните общности, за скритите пружини и механизми, придаващи конкретни измерения на международното общуване. В този контекст подбира много факти от международната дейност на ВМОРО, дава оценки за конкретни ходове и за позициите и активността на много представители на организацията. В този подход намирам приноса на докторанта – поставянето на дейността на ВМОРО в широк международен контекст. В литературата преобладават внушенията за отдадеността на каузата и героизма на дейците на организацията, но без отчитане на неблагоприятното за нейните цели

съотношение на силите в международен план не може да бъде разбран трагизмът в нейната съдба.

Подобава от висотата на измалото време настоящият лидер на ВМРО да даде нова насока за осмисляне резултатите от усилията на българите в Македония за постигане на тяхната кауза и той го прави успешно. Македонският въпрос продължава да придобива нови измерения в съвременната международна система и дисертационният труд на Красимир Каракачанов може да бъде добра отправна точка за разработване на състоятелна политика на Република България по него в новите условия на дълбоки трансформации в света и новото звучене на национално-държавната идея. Затова призовавам и останалите членове на научното жури да стимулираме просветен подход към изучаването на миналото на македонския въпрос и към новите реалности като гласуваме за присъждането на научната и образователна степен „доктор по международно право и международни отношения“ , за която аспирира Красимир Каракачанов.

февруари 2014 г.

.....

Проф. д-р Динко Динков